

ЛІТЕРАТУРА

1. Бикова В. О. Компонентно-структурний аналіз феномена «конкурентоспроможність фахівця». *Вісник Дніпропетр. ун-ту ім. Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». 2012. № 1 (3). С. 5–11.
2. Кравченко В. Особливості дослідження довіри у соціально-психологічному дискурсі. *Психологія і суспільство*. 2012. № 2 (48). С. 52–57.
3. Лисенко Д. П. Психологічні особливості формування довіри в міжособистісних відносинах. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 4. Т. 1. С. 135–139.
4. Траверсе Т. М., Чуніхіна С. Л. Стосунки довіри і сприйняття громадськістю освітніх реформ. *Наукові студії і з соціальної та політичної психології*. 2020. Вип. 46 (49). С. 210–220.
5. Чуйко Г., Чаплак Я. Міжособистісна довіра як передумова партнерських стосунків між людьми. *Psychological Journal*. 2020. V. 6. I. 1. С. 29–39.

Боднар Оксана Степанівна

доктор педагогічних наук, професор,
 професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти
 Тернопільського національного педагогічного
 університету імені Володимира Гнатюка,
 Тернопіль, Україна

ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЯК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ЕЛІТНОГО МЕНЕДЖЕРА

Реформування загальної середньої освіти ставить великі завдання, оскільки для зміцнення нашої державності необхідна значна частина еліти. Дослідження стверджують, що достатньо 4% еліти для того, щоб держава могла мати високий імідж. Україна займає 4 місце за рівнем інтелекту у світі, тобто має усі можливості володіти великим відсотком еліти. Проблема виділення еліти у суспільстві носить соціально-філософський характер. Платон ділив суспільство на правителів-філософів, воїнів-охоронців та простих людей. Кант вважав, що суспільство можна ділити на геніїв, талановитих та ретельно старанних. Нині важливість проблеми доводить той факт, що з'явилась галузь *елітологія* і наука *елітознавство*. Об'єктом вивчення *елітознавства* є адміністративно-управлінська еліта.

Менеджмент формування конкурентоспроможної еліти спирається на фундаментальні роботи зарубіжних учених, таких як: В. Парето, Г. Москі, Й. Шумпетера, Дж. Сарторі, Д. Рімена.

Зокрема, В. Паретто ділив суспільство на керуючу еліту та керовані маси, обґрунтовуючи такий поділ нерівністю індивідуальних особливостей людей.

Зміна суспільних формацій, на думку автора, приводить до зміни еліт, адже циркуляція еліт забезпечує здоров'я суспільства [3].

Проблемою формування еліти займаються і українські учені. Найбільш фундаментальні праці сьогодні знаходимо у Г. А. Дмитренка. На його точку зору, управлінська еліта, складаючи лише невелику за чисельністю частину трудового потенціалу, тим не менш, є визначальною його частиною, що безпосередньо впливає на формування, розвиток і, головне, використання на практиці трудового потенціалу [1].

М. Пірен, досліджуючи проблему формування сучасної української еліти, підкреслювала: «Назріла критична межа усвідомлення того, що ми варті більшого в політиці змін, ніж досягнуто на даний час у власному домі та у світовому співтоваристві», «...зробивши європейський вибір, ми повинні не все моделювати, що пройшли європейські держави, бо втрачається самостійність наша, українська специфіка» [4, с. 4].

Отже, формування конкурентоспроможності майбутнього елітного менеджера – одне з завдань держави. Загальновідомо, що *еліта* – це представники певної частини суспільства, яка наділена владою, приймає рішення, дотримується певних еталонів поведінки і має деякі переваги порівняно з іншою частиною суспільства. Найбільш влучне визначення еліти дав В. Паретто: «Еліта – це «сукупність індивідів, які діють з високими показниками у будь-якій сфері» [3]. Оскільки еліта повинна постійно оновлюватись, важливою є сьогодні підготовка конкурентоспроможних елітних менеджерів в умовах магістратури.

Директори шкіл сьогодні складають вагомий пласт управлінської еліти кожного регіону. *Управлінську еліту* трактуємо як «сукупність людей, які мають цінні для виживання в нашому суспільстві якості, дефіцитні порівняно з іншими категоріями населення» [5, с. 43]. В умовах модернізації загальної середньої освіти ефективно управління закладами освіти забезпечується прийняттям адекватних рішень на основі продуктивних ідей, що їх генерують керівники закладів.

Керівник – головний суб'єкт педагогічної системи школи, він не тільки очолює колектив і використовує надану йому владу для впливу на поведінку людей, що у ньому працюють, але й визначає тип організаційної культури і реалізує найвищі професійні та соціокультурні інтереси суб'єктів освітнього середовища.

Поняття професійний керівник і менеджер вживаються як синонімічні. Хоча Л. М. Карамушка зауважує, що *менеджер* – це професійний керівник, який пройшов спеціальну підготовку і, крім того, він є представником окремої професії. На її думку, правильніше вживати словосполучення *професійні менеджери*, тобто – це такі люди, які є першокласними фахівцями як у сфері безпосереднього управління, так і у сфері тієї конкретної галузі, якою вони керують [2].

З нашої точки зору, конкурентоспроможним елітним менеджером освіти можна назвати керівника закладу освіти, що має високий моральний авторитет, уособлює носія національних цінностей та регіональних традицій, має високий професійний та соціальний статус, що дозволяє йому ефективно управляти педагогічною системою школи, підтримувати імідж закладу в умовах конкретного ринку освітніх послуг. Тому що, як підкреслює Г. Дмитренко, «замало лише займати високу управлінську посаду, треба її використовувати у суспільних інтересах» [1, с. 71].

Отже, виховати майбутню еліту нації з числа учні може лишень керівник, який сам належить до еліти. Пропонуємо розглядати такі інструменти формування майбутнього керівника закладу освіти як конкурентоспроможного елітного менеджера (табл. 1).

Таблиця 1

**Інструментами формування майбутнього керівника
як конкурентоспроможного елітного менеджера**

№	Назва складової компетентності	Характеристики керівника	Інструменти
1.	Особистісна	Харизматичність, усвідомлення своєї ідентичності, здатність до рефлексування, наявність емоційного інтелекту та стресостійкості, симбіоз формального та неформального лідера, гнучкість мислення, наполегливість і рішучість, комунікативний потенціал, який базується на знаннях риторики;	Зустрічі з успішними керівниками, Аналіз критичних ситуацій; аналіз відеофайлів для генерування рекомендацій.
2.	Презентаційна	Професійне виконання представницької функції; уміння себе самопрезентувати як конкурентоспроможного керівника, постійна турбота про свій педагогічний та управлінський імідж, маркетингова компетентність.	Вивчення засад комунікативного менеджменту; підготовка спічу; аналіз доповідей та виступів; написання есе; ділові ігри.
3.	Соціально-комунікативна:	Уміння забезпечити довірливі стосунки у колективі та толерантне педагогічне спілкування, підтримка в педагогічного колективу усвідомлення про приналежність до інтелектуальної еліти, впровадження певних аксіологічних моделей поведінки педагогів, роз'яснення медійних продуктів з метою підтримки сили духу, розширення діапазону соціального авторитету педагогів.	Пояснювально-ілюстративні методи; метод визначення позиції, відстоювання заданої позиції, зміна позиції, порівняння альтернативних позицій, дискусія, дебати, ток-шоу.

4.	Управлінська:	Здатність мислити по-державницьки; вивчення очікувань педагогічного колективу та споживачів освітніх послуг та формування на основі цього перед колективом коректних стратегічних та тактичних цілей у руслі ідей реформування освіти; підтримка державно-громадського управління і розвиток матричної структури; підтримка сприятливого мікроклімату та розвиток активності кожного педагога; створення системи управління кар'єрою педагога, підвищення якості освітнього процесу, мобільність та гнучкість в оперативній роботі.	Робота в малих групах, мозковий штурм, дискусії; управлінська практика; Кейс-методи, дискусії, тести; самостійне спостереження, бесіда, дискусія, візуалізація; робота із друкованими та електронними інформаційними ресурсами, виконання індивідуальних завдань.
5.	Аналітико-експертна	Саморозвиток аналітичних здібностей, здатність приймати тільки виважені обґрунтовані колективні рішення на основі аналітико-експертного супроводу, планування управлінських та аналітико-експертних задач; пошук нових концепцій та ідей; розробка показників оцінювання; моделювання процесів ефективності управління; оцінка інтелектуальної власності суб'єктів освітнього середовища; дослідження факторів мотивації персоналу.	Методи інтерактивного навчання та сучасні інформаційно-комунікаційні технології он/офлайн навчання, побудовані на різноманітних платформах і технічних, програмних засобах.

Серед форм підготовки конкурентоспроможних елітних менеджерів: магістратура (освіта люкс класу); самоменеджмент керівників; Школи управлінської майстерності; мобільність (взаємообмін з іншими зарубіжними закладами); регіональні, всеукраїнські Школи директора (менеджера); Ради директорів при відділах освіти; конкурси управлінської майстерності; залучення керівників закладів освіти до органів влади.

Таким чином, завдання підготовки конкурентоздатного елітного менеджера на рівні держави вирішують інститути підвищення кваліфікації, методичні служби, центри підвищення кваліфікації, і передусім магістратура, у якій відповідно зі Професійним Стандартом керівника (директора) закладу загальної середньої освіти через комплекс обов'язкових та вибіркового дисциплін формується комплекс компетенцій. Для того, щоб сформувавши конкурентоспроможного елітного менеджера, необхідно використовувати досягнення науки та досвід управлінської практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко Г. А., Ріктор Т. Л. Елітна складова якості трудового потенціалу. *Демографія та соціальна економіка*. 2008. № 2 (10). С. 70-76.
2. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : навч. посіб. Київ : Либідь, 2004. 424 с.
3. Паретто В. Трактат із загальної соціології. URL : <https://anthologyforthe lazy.webnode.com.ua/l/vilfredo-pareto-traktat-iz-zagalnoji-sotsiologii/>
4. Пірен М. Сучасна українська політико-владна еліта і проблеми національної самоідентифікації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія»*. 2017. Випуск 18. С. 16-20.
5. Управління закладом освіти : підручник / За редакцією професора В. В. Крижка, професора О. С. Боднар. Київ : Освіта України, 2022. 556 с.

Василів Наталія Євгенівна

магістрантка 2 курсу спеціальності 053 «Психологія»
факультету педагогіки і психології
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

Кізь Ольга Богданівна

кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології,
керівниця Центру гендерних досліджень і
впровадження політики рівних прав і можливостей
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПСИХОЛОГА БІЗНЕСУ ТА УПРАВЛІННЯ ЯК УМОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО УСПІХУ

У сучасних умовах соціально-економічної кризи в Україні, яку упродовж майже трьох років підсилювала всесвітня COVID-пандемія, а за останніх сім місяців загострила до критичних показників повномасштабна збройна агресія російської федерації, постає необхідність пошуку шляхів подолання кризи та планування післявоєнного відновлення економіки нашої країни. Процеси відбудови зруйнованого, релокації діючого, створення нового бізнесу, управління ним задля підвищення ефективності й прибутковості, забезпечення успішного функціонування у змінених ринкових умовах потребують на усіх етапах фахового психологічного супроводу та допомоги керівникові/власникові і персоналу/колективу у контексті раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів. За цього компетентний